

Politiets plikt til å gripe inn etter politiloven § 7 første ledd

Juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2015

Kand.nr: 189

Antall ord: 6598

Innholdsfortegnelse

1.0 Bakgrunn for oppgaven	2
1.1 Et eksempel fra praksisåret	2
2.0 Den videre fremstilling og problemstilling	2
3.0 Rettskildebildet og metode	3
4.0 Avgrensninger og forutsetninger	4
5.0 Politiloven og ordenstjenesten som forebyggende	5
6.0 Hvorfor åpner loven for skjønn, og hva er konsekvensene?	6
7.0 Politiloven § 7	8
8.0 Politiet som forvaltningsorgan og dets betydning for adgangen til skjønnsutøvelse	8
8.1 Legalitetsprinsippet	9
9.0 De juridiske perspektivene på skjønn og deres betydning for anvendelsen av politiloven § 7	10
10.0 Politiets adgang til skjønnsutøvelse etter pol. § 6	12
10.1 Innholdet i politiloven § 6	13
10.2 Hensiktsmessighetsprinsippet	14
10.3 Behovsprinsippet	17
10.4 Proporsjonalitetsprinsippet	20
11.0 Oppsummering og konklusjon	21
12.0 Litteraturliste	22
12.1 Selvvalgt litteratur	22

1.0 Bakgrunn for oppgaven

Politiet skal utføre sine oppgaver etter lovgivers vilje og demokratiske prinsipper. Lovgiver har i en rekke bestemmelser for politiet åpnet for betydelig grad av skjønnsutøvelse¹ - i motsetning til det man har valgt i enkelte andre land².

Lagestad og Rønning (2012) beskriver at politiet selv begrunner sine inngrep ut fra en «ryggmarksrefleks» eller en «magefølelse», uten at de nødvendigvis har sikker kunnskap om hvilket regelverk som regulerer den aktuelle tjenestehandling.

I praksisåret fant jeg at det sjeldent ble reflektert over legaliteten ved myndighetsutøvelsen. Tendensen var at en begrunnet inngrep etter hva polititjenestemannen selv mente var en fornuftig, rettferdig og rimelig løsning. I de aller fleste tilfellene ble resultatet at løsningen var innenfor de rettslige rammene politiet må forholde seg til, mens i andre tilfeller kunne løsningen og dens virkemidler virke uhjemlet. Til tross for at handlingene kunne fremstå som uhjemlet, ble løsningen begrunnet i politiets adgang til skjønnsutøvelse.

1.1 Et eksempel fra praksisåret

Et eksempel fra praksisåret var da patruljen unngikk å gripe inn ovenfor det som fremstod som åpenbar pirattaxi-virksomhet i umiddelbar nærhet til patruljen posisjon. Til tross for at patruljen verken hadde oppdrag på vent eller noen konkrete gjøremål på dette tidspunktet, ble det valgt å ikke gripe inn – med begrunnelse i politiets adgang til skjønnsutøvelse.

Pirattaxiene hadde på dette tidspunktet ikke passasjerer om bord, slik at eventuelle tiltak ville ha som formål å forebygge lovbrudd.

Mine tanker i praksisåret rundt dette var at jeg som ansatt i politiet, der politiet er et demokratisk organ i en rettstat, har behov for en klargjørelse av hva skjønnsutøvelsen innebærer og hvordan den skal praktiseres i den daglige ordenstjenesten.

2.0 Den videre fremstilling og problemstilling

Jeg vil i denne oppgaven undersøke hva politiets adgang til skjønn innebærer og videre gjøre

---

¹ Lagestad og Rønning 2012

² Auglend mfl. 2011, s. 417-418

rede for adgangen til skjønnsutøvelse i ordenstjenesten – med særlig vekt på politiloven § 6 og politilovens § 7 første ledd med ordlyden «kan»³. Med dette vil jeg peke på relevante prinsipper, sentrale bestemmelser, rettsavgjørelser, og teori. Videre vil det gjøres rede for hvordan rettskildene må tolkes, og hvordan gjeldende rett må forstås.

Jeg vil ta for meg ordenstjenesten som forebyggende, hva skjønn er og hvilke konsekvenser adgangen til skjønn medfører, politiet i rollen som et forvaltningsorgan og legalitetsprinsippet, samt fordeler og ulemper med gjeldende rett og praksis.

Jeg vil bruke tilegnet kunnskap for å belyse eksempelet fra praksisåret. Det vil drøftes om hvorvidt patruljen, med begrunnelse i politiets adgang til skjønnsutøvelse, rettmessig kunne unnate å handle, eller om tilfellet burde vært løst med en bortvisning eller forbud mot opphold i området etter politiloven § 7 annet ledd jf. første ledd nr. 3, slik at politiet kunne forebygget den ulovlige pirattaxi-virksomheten jf. yrkestransportloven⁴ § 4 nr. 1.

Min problemstilling er; hva innebærer politiets adgang til skjønnsutøvelse i ordenstjenesten, hvordan skal skjønnet utøves i praksis, og hvilken betydning har dette for eksempelet fra praksisåret?

3.0 Rettskildebildet og metode

Politiets adgang til skjønnsutøvelse er i hovedsak regulert gjennom politiloven og politiinstruksen. I rettspraksis er politiets adgang til skjønnsutøvelse i ordenstjenesten forholdsvis lite problematisert. Det finnes få dommer på området, og der det foreligger dommer – er det som oftest prinsipielle og vide uttalelser som fremgår av premissene. Dagens rettstatus noe unyansert, og ellers meget prinsipiell. Da lovteksten er vid i sin ordlyd og det foreligger lite rettspraksis på området, vil andre rettskilder måtte tillegges stor vekt. Av forarbeidene fremgår det til en viss grad hvordan politiets tjenesteutøvelse i ordenstjenesten skal utføres, og hvilke hensyn som skal vektlegges. Teorien på området er i stor grad bygget på eksisterende regelverk, forarbeider og rettspraksis.

Jeg har valgt å besvare problemstillingen med juridisk metode, da juridisk metode er «den

---

³ Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet

⁴ Lov 21. juni 2002 nr. 45 om yrkestransport med motorvogn og farttøy

fremgangsmåte gode jurister i vårt samfunn bruker når de står ovenfor juridiske oppgaver som skal løses»⁵. Med dette har jeg tatt utgangspunkt i relevante rettskilder (lovtekst, dommer, lovforarbeider og juridisk teori), før jeg har sluttet rettsregler, og vektet disse opp mot faktum.

4.0 Avgrensninger og forutsetninger

Grunnet oppgavens omfang, og begrensningene for maksimalt antall ord, har jeg avgrenset oppgaven slik at jeg i hovedsak tar for meg reglene etter politiloven §§ 6 og 7, og utelater grundige drøftelser av relevante regler etter politiinstruksen. Det legges til grunn at reglene etter politiinstruksen i all hovedsak vil være tilsvarende som etter politiloven – slik at dette, etter mitt syn, ikke ha en vesentlig betydning for forståelsen av politiets adgang til skjønnsutøvelse i ordenstjenesten.

Politoloven § 7 første ledd nr. 3 vil drøftes, men det vil ikke gjøres rede for hva som menes med «avverge» eller «lovbrudd» - da dette faller utenfor oppgavens kjerneområdet. Av samme grunn vil heller ikke alternativene i politiloven § 7 annet ledd gjøres rede for.

Politoloven § 6 oppstiller flere prinsipper for hvordan tjenestehandlingen skal utføres, men jeg vil avgrense oppgaven til hensiktsmessighetsprinsippet, behovsprinsippet og proposjonalitetsprinsippet. Andre prinsipper vil utelates, da disse er av mindre relevans og ellers i stor grad dekkes av de ovennevnte prinsippene.

Jeg vil ikke gjøre rede for politiets rett til bruk av virkemidler etter straffeloven § 48⁶, og heller ikke politiets adgang til å foreta etterforskning etter straffeprosessloven § 224⁷ – da dette ligger utenfor problemstillingens kjerneområde.

Når det gjelder eksempelet fra praksisåret, vil det legges til grunn at en inngripen, i form av bortvisning eller forbud mot opphold, etter politiloven § 7 annet ledd jf. første ledd nr. 1 ville vært hjemlet, da faren for lovbrudd var konkret og nærliggende jf. Rt. 2012 s. 1180⁸.

---

⁵ Andenæs 1994, s. 160

⁶ Lov 22. mai 1902 nr. 10, Alminderlig borgerlig Straffelov

⁷ Lov 22. mai 1981 nr. 25, om rettegangsmåten i straffesaker

⁸ Norsk Retstidende 2012

5.0 Politiloven og ordenstjenesten som forebyggende

Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer⁹. Politiet skal etter politilovens § 1 annet ledd være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelig velferd for øvrig – gjennom blant annet forebyggende arbeid. Etter politiloven § 2 nr. 2 skal politiet forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige ro og orden, samtidig som Ot. prp. nr. 22 (1994-1995) sier at forebygging av kriminalitet er en av politiets hovedoppgaver og grunnprinsipper. Politiet er hovedleverandør av trygghet¹⁰.

Av Ot. prp. nr. 22 (1994-1995) fremgår det at politiets patruljering og synlighet har en forebyggende virkning. Gjennom patruljering og synlighet kan politiet blant annet være en operativ tillitsbygger, vise tilstedeværelse, skape gode relasjoner til sitt klientell i «fredstid» og være tilgjengelige for publikum ved behov¹¹.

For eksempel har man sett at politiets målrettede tilstedeværelse i sentrumsnære områder i helgene, har resultert i færre tilfeller av utelivsvold og ordensforstyrrelser generelt¹². Politiets tilstedeværelse hindrer at vold skjer, samtidig som politiet raskt kan gripe inn – slik at potensielle ordensforstyrrelser ikke eskalerer.

Politiinstruksen gir instruks for hvordan polititjenesten skal utføres jf. politiloven § 29. Etter politiinstruksen § 10-1 nr. 1¹³ skal politiet forebygge og motvirke straffbare handlinger, og etter politiinstruksen § 10-1 nr. 2 første setning plikter enhver politimann å gripe inn mot forestående eller sannsynlige lovbrudd. Ordlyden gir klare føringer på at politiet plikter å forebygge kriminalitet – også i ordenstjenesten. Høyesterett har gjennom fast og lang rettspraksis slått fast at politiet har en generell adgang til å forebygge kriminalitet – og historisk sett lagt til grunn at politiet har en sedvanebasert «generallfullmakt» til å treffe de tiltak som er nødvendige, forholdsmessige og objektive¹⁴. Vi ser med dette at politiets ordenspatruljer kan forebygge - og skal forebygge - kriminalitet.

---

⁹ Lie 2011, s. 21

¹⁰ Lie 2011

¹¹ Lie 2011

¹² POD 2011

¹³ Instruks 22. juni 1990 nr. 3963, Alminnelig tjenesteinstruks for politiet

¹⁴ Jf. også Innst. O. Nr. 44 (1994-1995)

Politiets adgang til forebygging i ordenstjenesten fremgår av en rekke spesialbestemmelser. For eksempler hjemler politiloven § 7 første ledd nr. 1, i tillegg til inngrep av repressiv karakter, preventive tiltak for å stanse forstyrrelser av den offentlige ro og orden eller når omstendighetene gir grunn til frykt for slike forstyrrelser. Bestemmelsen gir politiet muligheten til å forebygge ordensforstyrrelser – dersom vilkårene forøvrig er oppfylt¹⁵.

For eksempel vil en bortvisning etter politiloven § 7 annet ledd jf. første ledd nr. 1, kunne være forebyggende. Ved å bortvise en person som har opptrådt på en slik måte at det gir grunn til frykt for ordensforstyrrelser på et senere tidspunkt, har politiet vært i forkant og hindret at frykten for ordensforstyrrelsen realiserer seg i praksis.

At politiet har et ordensforebyggende ansvar er også klart forutsatt i Rt. 1981 s. 689¹⁶, der politiet hadde utstedt et ferdselsforbud rundt en anleggstrasé for å forebygge og beskytte anleggsarbeidet mot demonstrasjoner.

Både ordenstjenesten generelt og politiloven er forebyggende ved at politiet kan være i forkant og forhindre at noe negativt skjer. Politiets skjønnsutøvelse i ordentjenesten etter politiloven, vil følgelig ha virkninger for politiets forebyggende arbeid.

I vår sak vil en bortvisning etter politiloven § 7 annet ledd jf. første ledd nr. 3 være forebyggende, da en er i forkant og avverger at lovbrudd skjer ved at pirattaxi-virksomheten ikke får realisert seg. Et slikt tiltak vil også være i samsvar med politiets lovpålagte oppgave om å forebygge kriminalitet, og i samsvar med rettspraksis uttalelser om at politiet har et forebyggende ansvar.

6.0 Hvorfor åpner loven for skjønn, og hva er konsekvensene?

Lovgiver har unngått detaljregulering av vilkårene for politiets myndighetsutøvelse i ordenstjenesten. På denne måten blir myndighetsutøvelsen handlekraftig¹⁷ og politiets skjønn kan nyttes for å søke lovgivers vilje. Skulle lovgiver ha katalogisert og detaljregulert rammene for politiets myndighetsutøvelse, ville resultatet bli at tilfeller som burde vært inntatt

---

¹⁵ Tor-Geir Myrers kommentar til politiloven § 7, note 13

¹⁶ Norsk retstidende 1981

¹⁷ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995)

og omhandlet – ikke ble det. En katalogisering kan aldri bli uttømmende. Konsekvensene av dette kunne blitt at politiet ble handlingslammet, der de egentlig burde handlet i samsvar med deres samfunnsoppdrag og publikums forventninger¹⁸. Ved å åpne for skjønnsutøvelse i ordenstjenesten har lovgiver muliggjort en effektiv myndighetsutøvelse, som kan skje i samsvar med lovgivers vilje og formålsbetraktninger.

Der lovteksten er lite konkret, med få spesielle retningslinjer, vil dette åpne for forskjellige tolkninger av den. Dette kan få konsekvenser for borgerne, da politiets adgang til skjønn og den lite detaljerte lovteksten kan gir liten forutsigbarhet i forhold til politiets handlemønster, svekket mulighet til kontroll og svekket rettsikkerhet.

Adgangen til skjønnsutøvelse gir behov for kontroll av politiet – i tråd med demokratiske prinsipper. Hensikten med kontroll er å unngå at feil blir gjort, eller enda mer presist: å forhindre avvik fra det som er ønsket og/eller akseptert. I politiet vil dette innebære at kontrollordningene først og fremst er rettet inn mot at det ikke skal finne sted avvik fra de formelle og uformelle regler/normer og standarder som gjelder for «godt politiarbeid». I dag foregår kontrollen av politiet både reaktivt og proaktivt, samt internt og eksternt¹⁹. Imidlertid foreligger det lite praksis på den eksterne, reaktive kontrollen av politiets skjønnsutøvelse i ordenstjenesten – verken i rettspraksis, ved spesialenheten eller i mediabildet. Følgelig kan det slutes at den interne, reaktive kontrollen er den som i størst grad gjør seg gjeldene for politiets utførelse av myndighet i ordenstjenesten. At politiets skjønnsutøvelse sjeldent er gjenstand for problematisering og ekstern kontroll kan lett tenkes få alvorlige konsekvenser.

Virkningene av mangelfull kontroll kan på sikt bli til at politiet mister sin tillit – til tross for at et av politiets etiske prinsipper for utførelsen av politiarbeidet er å bidra til at publikum har tillit til politietaten, og sørge for at rettsikkerheten blir iveretatt²⁰. Videre kan manglende kontroll føre til en krenkelse av grunnleggende demokratiske prinsipper, hvor politiet stadig flytter grenser og praksis i motstrid med hjemmelsgrunnlaget – og undergraver sin rolle som utøvende makt og maktfordelingsprinsippet forøvrig.

Vi ser med dette at adgangen til skjønnsutøvelse i ordenstjenesten byr på både praktiske og

---

¹⁸ Auglend mfl. 2004, s. 428

¹⁹ NOU 2009 nr. 12

²⁰ POD 2012

prinsipielle problemer. Kontrollen av politiet er avgjørende for politiets legitimitet og tillit. Det er høyst problematisk at politiet har en bred adgang til å skjønnsmessig utøve sin myndighet, der kontrollen er mangelfull. Av den grunn er det desto viktigere at selv politiet opptrer i tråd med samfunnets forutsetninger- og premisser for politiets virksomhet. Dette fordrer at polititjenestemannen selv har inngående kunnskap og bevissthet rundt sin egen skjønnsutøvelse i ordenstjenesten²¹. Først på denne måten kan politiet forebygge kriminalitet i samsvar med lovgivers vilje.

7.0 Politiloven § 7

Etter politiloven § 7 første ledd «kan» politiet gripe inn, for blant annet å «avverge» eller «lovbrudd» jf. politiloven § 7 første ledd nr. 3. Dersom politiet velger å gripe inn, kan politiet blant annet bortvise eller forby opphold i området jf. politiloven § 7 annet ledd, første setning.

Det fremgår av bestemmelsens første ledd at politiet ikke har en ubetinget plikt til å gripe inn jf. formuleringen «kan». Vi ser her at lovgiver har åpnet for skjønn. På denne måten får politiloven § 7 stor anvendelighet på de komplekse og mangfoldige saker politiet møter. I eksempelet fra praksisåret ble det valgt å ikke gripe inn, etter ordlyden i politiloven § 7 første ledd. Edvinsen sier at det er opp til tjenestepersonens «eget skjønn» å vurdere om det skal gripes inn eller ikke²².

Det vil i det følgende gjøres rede for hva formuleringen «kan» innebærer, og da hva som etter gjeldende rett er opp til tjenestepersonen selv å vurdere i når det gjelder om hvorvidt en skal gripe inn eller ikke jf. Edvinsens formulering om «eget skjønn».

8.0 Politiet som forvaltningsorgan og dets betydning for adgangen til skjønnsutøvelse

Politiet er et forvaltningsorgan etter forvaltningsloven § 1 annet punktum²³, da politiet er et statlig organ. Forvaltningsorgan er som et absolutt utgangspunkt bundet til lov og rett²⁴.

---

²¹ Lagestad 2013

²² Edvinsen 2012 s. 63

²³ Lov 10 februar 1967 om behandlingsmåter i forvaltningssaker

²⁴ Auglend mfl. 2011, s. 101

I ordenstjenesten vil dette særlig være relevant mtp. politiets grunnlag til å gripe inn og uttøve makt og myndighet ovenfor publikum. Slike inngrep vil etter legalitetsprinsippet kreve hjemmel i rettsregel. Det vil da være viktig at borgerne, som blir utsatt for slike inngrep, er sikret rettigheter.

8.1 Legalitetsprinsippet

Legalitetsprinsippet er et sedvanerettslig prinsipp med konstitusjonell trinnhøyde og grunnlovs rang, og følgelig må andre regler og prinsipper i motstrid med legalitetsprinsippet – vike ved konflikt²⁵. For straff og straffeprosessuell frihetsberøvelse er dette imidlertid nedfelt i grunnlovens §§ 96 og 99. Prinsippet skal sikre demokratisk legitimitet, og må sees i sammenheng med maktfordelingsprinsippet og de verdier vårt moderne demokrati bygger på. I dagens demokrati har legalitetsprinsippet lange tradisjoner, og har som funksjon å hindre maktovergrep fra staten mot borgerne²⁶. Prinsippet skal hindre at maktorganene overskrider sine kompetansegrenser, og følgelig sikrer det maktfordelingsprinsippet i praksis, individets frihet og rettsikkerhet.

Tradisjonelt har legalitetsprinsippet blitt formulert som et krav om at det offentlige må ha hjemmel i en *rettsregel* for kunne gripe inn i borgernes «rettsfære» eller «rettsområdet». Ot. prp. nr. 22 (1994-1995) slår fast at det offentlige trenger hjemmel i *lov* etter grunnloven. §§ 76 – 81²⁷, mens sedvanerett er også akseptert som hjemmel for inngrep overfor borgerne²⁸. Prinsippet gjør seg gjeldende på samtlige funksjonsområder og ved ethvert inngrep i borgernes rettsbeskyttede interesser²⁹.

Konkret innebærer legalitetsprinsippet et krav om at en gitt tjenestehandling må ha grunnlag eller hjemmel i rettsregel. Inngrepet eller tiltaket må gjennomføres på den måte eller etter den prosedyre som regelen oppstiller³⁰. Prinsippet har i teorien både en positiv og negativ side, der den positive siden angir at faktiske handlinger krever hjemmel, mens den negative siden innebærer at å unnlate å handle også må ha *særlig* hjemmel når vedkommende rettsregel

---

²⁵ Auglend mfl 2011

²⁶ Edvinsen 2012, s. 45

²⁷ Lov 17. mai 1814, Kongeriket Noregs Grunnlov

²⁸ Auglend mfl. 2011, s. 398

²⁹ Auglend mfl. 2011, s. 470

³⁰ Auglend mfl. 2011, s. 399

nomalt krever eller forutsetter inngrep. Imidlertid gjør ikke et slikt negativt legalitetsprinsipp seg særlig gjeldende i norsk rett³¹, da lovgiver ønsker at politiets myndighetsutøvelse skal baseres på blant annet opportunitet gjennom en konkret skjønnsmessig vurdering av den aktuelle situasjonen – med særlig vekt på tjeneligheten og nødvendigheten av inngrepet. Eksempler på dette finner vi både i Ot. prp. nr. 22 (1994-1995), Innst. O. nr. 44 (1994-1995), og ordlyden i politilovens §§ 6-13. Her har lovgiver åpnet for alternativet om å unnlate og handle, slik at det sjeldent oppstår reelle problemstillinger i ordenstjenesten knyttet til legalitetsprinsippets negative side.

Av legalitetsprinsippet kan det sluttet at politiet i sin skjønnutøvelse både må ha hjemmel for sin myndighetsutøvelse, samtidig som skjønnutøvelsen må skje innenfor de prosedyrer for handling den aktuelle hjemmel foreskriver. Tjenesteutøvelsen kan ikke være basert på den enkelte polititjenestemannens frie skjønn i vid forstand. Dersom politiets skjønnutøvelse er vilkårlig og uhjemlet, eller i ikke i tråd med lovgivers vilje, vil konsekvensene være brudd med de demokratiske prinsipper, verdier og formål legalitetsprinsippet tar rede på å beskytte.

Dersom patruljen i vår sak skulle gripe inn ovenfor pirattaxi-virksomheten, vil det etter legalitetsprinsippet kreve hjemmel i en rettsregel, samtidig som patruljen måtte forholde seg til de virkemidler og gjennomføringsmåte som rettsreglen foreskrev. Den negative siden av legalitetsprinsippet gjør seg gjeldende ved at patruljen må forholde seg til rettslige relevante prinsipper, dersom en inngripen utelates.

9.0 De juridiske perspektivene på skjønn og deres betydning for anvendelsen av politiloven § 7

I et juridisk perspektiv er det ikke uten videre klart hva som menes med «skjønn». Det finnes ingen klar juridisk definisjon på begrepet, som helhetlig dekker og avgrenser innholdet, slik at det kan anvendes på alle rettsområder³².

Til tross for at «skjønn»-begrepet kan tolkes ulikt, også i forhold til anvendelsesområdet, er det likevel mulig å komme nærmere inn på det i en politirettslig sammenheng.

---

³¹ Auglend mfl. 2011, s. 399

³² Lagestad 2013, s. 217

Når det sies at politiloven og politiinstruksen åpner for skjønn, siktes det tradisjonelt til to retninger. For det første åpner det for at politiloven og politiinstruksen gir regler som tildeler politiet / den enkelte polititjenestemann en frihet til å ta avgjørelser basert på egne vurderinger, eller egen dømmekraft (epistemisk skjønn). For det andre åpner det for skjønnsutøvelse i forvaltningen, der tjenestemannen har en delegert valgfrihet i sin rettsanvendelse (strukturelt skjønn). Imidlertid vil både det epistemiske skjønnet og det strukturelle skjønnet brukes samvirkende, der det strukturelle skjønnet forutsetter epistemisk skjønnsanvendelse. Eksempelvis vil det strukturelle skjønnet komme til anvendelse ved politilovens § 7 første ledds ordlyd «kan», mens det epistemiske skjønnet må benyttes videre for å vurdere om hvorvidt de rettslige relevante momenter for tolkningen av «kan» foreligger – feks. om et inngrep i situasjonen er nødvendig.

Det er videre vanlig å skille mellom to former for strukturelt skjønn; rettsanvendelsesskjønn og diskresjonært skjønn³³.

Med rettsanvendelsesskjønn siktes det grovt sett til lov- og forskriftsregler som åpner for vurdering, for eksempel fordi reglene bruker vage og vide uttrykk som «urimelig» eller «nødvendig», der tjenestemannens tolkning av disse skjønnspregede uttrykkene er styrt av rettsregler – blant annet forarbeider og rettspraksis. Rettsskjønnet er rettslig styrt, og kontrollorganer kan prøve fullt ut om hvorvidt skjønnet er riktig anvendt i forhold til gjeldende rett³⁴. Tjenestemannen må forholde seg til, og lære seg innholdet i regelen, og rettsanvendelsesskjønnet dreier seg videre om hvorvidt regelen gjør seg gjeldende eller ikke i den enkelte situasjonen.

Vilkåret om «lovbrudd» etter politilovens § 7 første ledd nr. 3, er et eksempel på et vilkår som åpner for rettsanvendelsesskjønn. Tjenestemannen står således ikke fritt i vurderingen om hvorvidt det foreligger et «lovbrudd», men må anvende relevante rettskilder for å finne ut av om vilkåret er oppfylt i henhold til den reglen som utledes av rettskildene.

Diskresjonært skjønn kjennetegnes tradisjonelt av de tilfeller hvor lov- og forskriftsreglene

---

³³ Lagestad 2013

³⁴ Lagestad 2013, s. 218

åpner for en form for skjønn der tjenestemannen står mer «fritt»³⁵. «Kan»-skjønn i politiloven § 7 første ledd, er et eksempel på dette. I disse tilfellene vil kontrollorganene i praksis ha liten mulighet til å overprøve tjenestemannens konkrete vurdering. Dersom en tolkning av det rettslige grunnlaget viser at politiet har diskresjonært skjønn, kan dette grovt deles i to typer. For det første kan lovreglene gi politiet kompetanse til å beslutte om hvorvidt en handling skal gjennomføres eller ikke, og for det andre hvilket innhold beslutningen skal ha/hvilken type faktisk handling som skal utføres³⁶.

I forhold til vår sak, der politiet ikke grep inn ovenfor pirattaxi-virksomhet, kan vi se at både rettsanvendelsesskjønnet og det diskresjonære skjønnet gjør seg gjeldende, samtidig som det epistemiske skjønnet influerer vurderingen.

Etter politiloven § 7 første ledd nr. 3 kan politiet gripe inn for å avverge eller stanse lovbrudd. Bestemmelsen åpner for at politiet selv kan vurdere om de i det heletatt skal gripe inn ovenfor pirattaxi-virksomheten (diskresjonært skjønn), og om hvorvidt pirattaxi-virksomheten er å betrakte som et lovbrudd etter gjeldende regler (rettsanvendelsesskjønn). I vurderingen må politiet nytte det epistemiske skjønnet.

Spørsmålet videre blir hvilke momenter som er avgjørende i vurderingen om hvorvidt politiet i det heletatt skal gripe inn ovenfor pirattaxi-virksomheten etter politilovens § 7 annet ledd jf. første ledd nr. 3 ved anvendelse av det diskresjonære «kan»-skjønn, og videre hvilke momenter som gjør seg gjeldende for politiets utøvelse av det epistemiske skjønnet. Spørsmålet må søkes besvart etter politiloven § 6, da bestemmelsen trekker grensene for all myndighetsutøvelse fra politiets side³⁷.

10.0 Politiets adgang til skjønnsutøvelse etter pol. § 6

Høyesterett i blant annet Rt. 2003 s. 948³⁸ og lovgiver i blant annet Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) har slått fast at politiloven § 6 angir grunnprinsippene for en polititjenestemanns utførelse av tjenesteoppdraget.

---

³⁵ Lagestad 2013, s. 219

³⁶ Lagestad 2013, s. 219

³⁷ Edvinsen 2012

³⁸ Norsk retstidende 2003

Politoloven § 6 er ikke en selvstendig inngrepshjemmel, men angir hvordan en allerede eksisterende kompetanse skal utøves³⁹. Prinsippene etter § 6 gjør seg gjeldende for all myndighetsutøvelse fra politiets side^{40 41}. Politilovens § 6 gir føringer på hvordan politiet skal anvende sin eksisterende kompetanse til å utøve skjønn i i tjenesteutøvelsen og etter politiloven § 7 første ledd med ordlyden «kan». Dersom en skjønnsmessig tjenestehandling, blant annet en inngripen etter politiloven § 7 annet ledd jf. første ledd nr. 3, skal være rettmessig må den derfor ligge innenfor både de grenser som fremgår av hjemmelsgrunnlaget – samt innenfor de prinsipper politiloven § 6 trekker opp⁴².

Det vil i den videre fremstillingen gjøres rede for de prinsipper politiloven § 6 trekker opp, og hvilken betydning prinsippene har for politiets adgang til skjønnsutøvelse i ordenstjenesten og ordlyden «kan» etter politiloven § 7 første ledd, samt hvilke konsekvenser dette får for spørsmålet om politiet skulle gripe inn mot pirattaxi-virksomheten.

10.1 Innholdet i politiloven § 6

Etter politiloven § 6 annet ledd skal ikke politiet «ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene forøvrig».

Formålet med bestemmelsen er å motvirke en bekvemmelighetsbasert og tilfeldig tjenesteutøvelse⁴³, en begrensning i politiets adgang til å gripe inn ovenfor borgerne⁴⁴, og følgelig et vern for borgernes rettigheter til frihet, rettsikkerhet og bestemmelsesrett etter blant annet EMK artikkel 5, 6, 7 og 8⁴⁵.

Av ordlyden i politiloven § 6 annet ledd første setning, ser vi at bestemmelsen ikke bare legger føringer på om hvorvidt politiet kan gripe inn eller ikke, men også i forhold til hvilke

---

³⁹ Fast og lang høyesterettspraksis, forarbeider og Edvinsen 2012

⁴⁰ Fast og lang rettspraksis

⁴¹ Edvinsen 2012

⁴² Edvinsen 2012

⁴³ Auglend mfl. 2011

⁴⁴ Edvinsen 2012

⁴⁵ Lov 22. mai 1999, Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett

virkemidler politiet om nødvendig kan ta i bruk. Bestemmelsen trekker opp flere prinsipper, blant annet opportunitets- eller hensiktsmessighetsprinsippet, behovsprinsippet og proporsjonalitetsprinsippet⁴⁶ - som skal behandles i den videre besvarelsen.

Jeg har valgt å gjøre rede prinsippene hver for seg, til tross for at prinsippene influerer hverandre, og det i den faktiske tjenesteutøvelsen kreves en skjønnsmessig helhetsvurdering av samtlige prinsipper.

10.2 Hensiktsmessighetsprinsippet

Hensiktsmessighetsprinsippet etter politiloven § 6 første ledd første setning tilsier at politiet selv kan avgjøre om, og på hvilken måte tjenestehandlingens skal utføres på, når de rettslige forutsetningene ellers er oppfylt⁴⁷. Av den grunn åpner hensiktsmessighetsprinsippet for et situasjonsforankret skjønn når det gjelder om den tildelte politimyndigheten skal benyttes, og på hvilken måte den skal benyttes. Prinsippet er særlig aktuelt i ordenstjenesten, der kompetansenormene ofte er vurderingsbestemte med utydelige saklige rammer⁴⁸.

Hensiktsmessighetsprinsippet vil følgelig gjøre seg gjeldende i anvendelsen av politiloven § 7 første ledd jf. ordlyden «kan», og i forhold til hvilke tiltak etter politiloven § 7 annet ledd det vil være hensiktsmessig å iverksette.

Politiet er gitt en skjønnsmessig frihet til å treffe hensiktsmessige tiltak i tråd med sin myndighet. Til tross for at politiloven § 6 og hensiktsmessighetsprinsippet i utgangspunktet skal komme til anvendelse ved all anvendelse av politiets myndighet, vil hensiktsmessighetsprinsippet grense nedover til den generelle handleplikten som fremgår av strl. § 139, strl. § 387 og brannvernloven § 5 annet ledd⁴⁹ – som felles omhandler handleplikt.

Politiets frihet innenfor et hensiktsmessigforankret myndighetsutøvelse er begrenset - til tross for dets generelle utgangspunkt⁵⁰. Politiets skjønnsmessige frihet må innrettes etter det som kan utledes av hjemmelsloven og dens motiver⁵¹. Eksempelvis har politiet kun anledning til å

---

⁴⁶ Edvinsen 2012

⁴⁷ Auglend mfl. 2011, s 422

⁴⁸ Auglend mfl. 2011, s. 422

⁴⁹ Lov 14. juni 2002, Lov om vern mot brann, mm.

⁵⁰ Auglend mfl. 2011, s. 424

⁵¹ Auglend mfl. 2011, s. 424

skjønnsmessig vurdere om hvorvidt de «kan» gripe inn etter politiloven § 7 første ledd – der vurderingen skjer på grunnlag av regler og i samsvar med lovgivers vilje.

Politiet kan etter hensiktsmessighetsprinsippet skjønnsmessig selektere bort arbeidsoppgaver som ellers er innenfor deres ansvarsområdet, blant annet der det foreligger begrensede ressurser – og ressursene ikke er tilstrekkelige for en fullverdig dekning av alle de oppgavene politiet generelt er pålagt eller av alle de enkeltoppdrag som etaten konfrteres med i den daglige tjenesten⁵² – for på denne måten å være hensiktsmessige og effektive i tjenesteutøvelse.

Vi ser med dette at patruljen i praksisåret hadde en generell adgang til å unnlate å gripe inn ovenfor pirattaxi-virksomheten, dersom det var få patruljer tilgjengelige i bybildet den kvelden – og dersom politiet hadde mange andre oppgaver. En skjønnsmessig seleksjon etter hensiktsmessighetsprinsippet kunne gjort seg gjeldende der patruljen feks. fikk melding om knivstikking på offentlig sted, og der det ikke fantes andre ledige ressurser til å ta oppdraget, slik at patruljen måtte prioritere dette på bekostning av inngripen mot pirattaxi-virksomheten.

Etter maktfordelingsprinsippet må politiet likevel forholde seg til lovgivers vilje og prioriteringsdirektiver fra overordnet myndighet, når det gjelder prioritet av arbeidsoppgaver. Således vil det foreligge begrensninger i politiets adgang til seleksjon. Vi ser med dette at patruljen i eksempelet fra praksisåret, også her må foreta en skjønnsmessig vurdering i forhold til hvilke oppgaver som skal prioriteres.

Politiets prioriteringer etter hensiktsmessighetsprinsippet forankres i skade- eller faresituasjonens alvor, og da med særlig vekt på farens nærhet i tid og rom, samt på skadepotensialet⁵³. Vern om liv og helse har høy prioritet jf. politilovens §§ 1 og 2. Justisdepartementet har i St. Prp. nr. 1 (1995-1996) på s. 79-80 slått fast at polititjenesten må tilpasses for å løse viktige politioppgaver, der de særlig peker på viktigheten av synlig ordenspoliti i helgene – slik at voldskriminalitet kan forebygges.

St.prp. nr. 1 (2000-2001) og St. Meld. Nr. 22. (2000-2001) s. 35 sier at alt forebyggende arbeid skal intensiveres og prioriteres. Med forebyggende arbeid omfattes også

---

⁵² Auglend mfl. 2011 s. 425

⁵³ Auglend mfl. 2011, s. 425

straffeforfølging og opprettholdelse av ro og orden⁵⁴.

Allment aksepterte verdinormer i samfunnet eller oppfatninger av politirollen og dens innhold kan også prioriteres, dersom de ovennevnte normer eller oppfatninger er blitt autorisert gjennom uttalelser i Stortinget eller fra overordnet fagmyndighet⁵⁵.

Politiet må i sin vurdering vurdere arbeidsbelastninger, det innbyrdes forholdet mellom de ulike gjøremålene og utnyttelsen av de ressursene som er tilgjengelige, med påfølgende omdisponering og endring av prioriteringer dersom forholdene skulle tilsi dette⁵⁶.

Hensiktsmessighetsprinsippet gjør seg, som tidligere nevnt, også gjeldende der politiet skal avgjøre på hvilken måte myndigheten skal utøves. I vurderingen må politimannen ta hensyn til de resterende prinsipper og vilkår som fremgår av politiloven § 6, samt til de ovennevnte prioriteringer, hjemmesgrunnlag og lovformål⁵⁷.

Vi ser med dette at hensiktsmessighetsprinsippet setter skranker for politiets forholdsvis frie adgang til skjønnsutøvelse i ordenstjenesten. Politiets rettmessige skjønnsutøvelse i ordenstjenesten, avhenger av at man befinner seg innenfor de rammer og linjer politiet plikter å forholde seg til.

I vår sak vil ikke patruljen kunne unnlate å gripe inn ovenfor pirattaxi-virksomheten, med hjemmel i hensiktsmessighetsprinsippet. Til tross for at lovgiver har sagt at politiets oppgaver og gjøremål må prioriteres grunnet ressurs-hensyn, foreligger det i vår sak ingen klare alternative oppdrag. Det kan imidlertid hevdes at dersom patruljen bruker tid og ressurser på pirattaxi-virksomheten, vil dette gå utover patruljens generelle synlighet i bybildet – og følgelig svekke den forebyggende effekten patruljen skaper ved tilstedeværelse. På den andre siden skal arbeidsoppgavene prioriteres blant annet etter risikoens nærhet i tid og alvorlighetsgrad – slik at en konkret, forebyggende inngripen mot et samfunnsøkonomisk og sikkerhetsmessig problem må prioriteres fremfor en abstrakt og generell risiko.

Hensiktsmessighetsprinsippet tilsier at patruljen skulle ha grepet inn.

---

⁵⁴ Auglend mfl. 2011, s. 425

⁵⁵ Auglend mfl. 2011 s. 425

⁵⁶ Auglend mfl. 2011, s. 425

⁵⁷ Auglend mfl. 2011

10.3 Behovsprinsippet

Behovsprinsippet fremgår blant annet av politiloven § 6 annet ledd annen setning, og sier at de tiltak som iverksettes av politiet må være nødvendige eller til vesentlig lette i tjenesten⁵⁸. Av Ot. prp. nr. 22 (1994-1995) fremgår det at det må være et klart behov for det aktuelle tiltaket politiet beslutter å iverksette, dersom det skal kunne ansees som nødvendig.

Hva som er nødvendig, til vesentlig lette i tjenesten eller når det foreligger et klart behov, må vurderes i lys av politilovens krav til forholdsmessighet og kravet til å anvende det minst inngripende middelet jf. Rt. 2008 s. 696⁵⁹. Dette beror på en skjønnsmessig vurdering av situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene forøvrig jf. Rt. 2003 s. 948⁶⁰.

Omstendighetene forøvrig viser, etter ordlyden, til at politiet må foreta en samlet helhetsvurdering av situasjonen.

Situasjonens alvor viser til at politiet skjønnsmessig må vurdere den aktuelle krenkelsens art, retning og omfang, herunder konkret risiko og skadegrad⁶¹. I situasjoner der rettsgoder er alvorlig truet, og/eller der det foreligger en konkret risiko for- eller en faktisk, alvorlig skade, vil det ofte være et klart behov for inngrep fra politiet, sett i lys av de oppgaver politiet av samfunnet er satt til å løse⁶².

Tjenestehandlingens formål viser til nødvendigheten av et inngrep der resultatet ikke kunne oppnås på en annen måte, eller at det vil kreve vesentlig mer tid eller ressurser⁶³ jf. Auglends til vesentlig lette i tjenesten. I forhold til hva som ansees som vesentlig mer tid eller ressurser, eller til vesentlig lette i tjenesten, vil det være naturlig å trekke grensene nedad til politilovens § 6 annet ledd første setning og «minste-middel» regelen

---

⁵⁸ Auglend mfl. 2011, s 413

⁵⁹ Norsk retstidende 2008

⁶⁰ Norsk retstidende 2003

⁶¹ Auglend mfl. 2011

⁶² Edvinsen 2012

⁶³ Tor-Geir Myhrers kommentar til politiloven § 6, note 9

Politilovens krav til å anvende det minst inngripene middelet fremgår av politiloven § 6 annet ledd første setning. Kravet innebærer at i de situasjoner der flere alternative midler står til disposisjon, skal det minst inngripende middelet i utgangspunktet velges først. Kravet omtales ofte som «minste-middel»-regelen⁶⁴. At politiet skal bruke det lempeligste middelet, innebærer ikke bare eventuelle følger av tiltaket, men også hvilken retning den skal. Dersom flere objekter eller deler av objekter vurderes som adekvate i forhold til målet med inngrepet, skal innsatsen rettes mot det punkt der konsekvensene må antas å bli minst alvorlige. Politiet må foreta en dobbeltsidig skjønnsvurdering. For det første må middelets nødvendighet relateres til selve oppgaven, herunder innhold og omfang. For det andre må et foretas en vurdering mellom de ulike politisiære virkemidlene som kan iverksettes⁶⁵.

Imidlertid tilsier ordlyden i politiloven § 6 annet ledd første setning at politiet kan fravike «minste-middel»-regelen der lempeligere tiltak allerede har vært forsøkt, men med forgjeves resultat. Både fullstendig feilslåtte og delvis mislykkede forsøk omfattes. Politiet er unntatt fra regelen der et tiltenkt lempeligere middel allerede før iverksettelsen fremstår som utilstrekkelig eller uhensiktsmessig. Høyesterett slo i Rt. 2003⁶⁶ fast at en politimann som ved bruk av makt dro en passasjer ut av en bil, handlet i samsvar med behovsprinsippet etter politilovens § 6 annet ledd. Flertallet kom her frem til at lempeligere midler forgjeves var forsøkt, da politimannen ved muntlige pålegg flere ganger forgjeves hadde forsøkt å få passasjeren ut av bilen.

I forhold til hva som må ansees som sterkere eller svakere midler, må i utgangspunktet politimannen selv foreta en skjønsmessig vurdering⁶⁷. Imidlertid gir blant annet politiloven § 6 første ledd føringer på hvordan tjenesteoppdragets mål skal søkes nådd; gjennom opplysning, råd, pålegg eller advarsel eller ved iverksettelse av regulerende eller forebyggende tiltak. Bestemmelsen belyser lovgivers vilje og bestemmelsens formål, der den skal bidra til å tone ned politiets rolle som maktorgan, og gi signaler om at politiet skal håndheve sin myndighet gjennom informasjon, veiledning og rettleiding⁶⁸. Den ulovfestede «maktpyramiden» vil i vurderingen også komme til anvendelse.

---

⁶⁴ Auglend mfl. 2011, s. 414

⁶⁵ Auglend mfl. 2011, s. 414

⁶⁶ Norsk retstidende 2003

⁶⁷ Auglend mfl. 2011, s. 414

⁶⁸ Auglend mfl. 2011

Behovsprinsippet innebærer at bruken av middelet ikke må overskride det som er påkrevd for å løse den aktuelle oppgaven. Auglend mfl. (2011) beskriver at behovsprinsippet både har en kvantitativ og styrkesmessig side, der tiltaket og effekten av tiltaket skal være tilstrekkelig – men heller ikke mer. Inngripen skal opphøre så snart målet med handlingen er nådd, og må eventuelt justeres etterhvert – dersom det skulle slå ut i feil retning eller vise seg å være mer kraftig enn nødvendig⁶⁹. For dette syn finnes det også bred støtte i rettspraksis.

Dersom politipatruljen skulle gripe inn mot pirattaxi-virksomheten i samsvar med behovsprinsippet må det etter en konkret helheltsvurdering av de ovennevnte momenter, foreligge en nødvendighet og/eller et klart behov for inngripen. I vår sak dreier det seg om et ulovlig forhold, som påvirker den lovlige og regulerte taxi-virksomheten negativt, – samtidig som pirattaxi-virksomheten potensielt kan utgjøre en fare for publikum. Dersom politiet ikke iverksetter tiltak, vil pirattaxi-virksomheten fortsette – med de nevnte negative konsekvenser dette medfører. Følgelig foreligger det et behov for inngrep fra politiet, og et inngrep vil være nødvendig.

Etter «minste-middel» regelen måtte patruljen ha valgt det lempeligste middelet, med det formål å eliminere det ulovlige forholdet. Patruljen måtte i forbindelse med valg av virkemiddel foretatt en konkret og skjønnsmessig vurdering av de rettslig relevante skjønnsmomenter, for så å iverksette et tiltak som ikke overstiger det som er nødvendig for å løse det konkrete problemet, samtidig som lempeligere midler skal anvendes før sterke tas i bruk. Etter politiloven § 6 første ledd, ville det vært naturlig – og i samsvar med behovsprinsippet – å opplyse pirattaxi-sjåførene om at deres virksomhet var ulovlig og videre gi dem et pålegg om å forlate stedet. Andre lempeligere tiltak, som feks. advarsel og rådgivning, kunne ikke antas å føre frem – da politiets advarsler og råd, fra sjåførenes side, erfaringsmessig ikke vektlegges i like stor grad som muligheten til profitt. Hensynet til en effektiv polititjeneste må veie tyngre enn hensynet til at det teoretisk lempeligste virkemiddelet tas i bruk, særlig i de tilfellene der det faktiske virkemiddelet som brukes ikke medfører en særlig stor inngripen ovenfor den som det blir reagert mot. Dette er også i samsvar med andre prinsipper etter politiloven § 6.

---

⁶⁹ Auglend mfl. 2011, s. 416

10.4 Proporsjonalitetsprinsippet

Proporsjonalitetsprinsippet må vektlegges i forhold til politiets adgang til skjønnsutøvelse⁷⁰. Politiloven § 6 annet ledd, annen setning, oppstiller et alminnelig krav om forholdsmessighet mellom tjenestehandlingens mål og middel. Prinsippet fremgår også av EMK artikkel 5, artikkel 8, artikkel 10 og artikkel 12.

I vurderingen av om hvorvidt en tjenestehandling er i samsvar med proporsjonalitetsprinsippet, må en, også her, se hen til situasjonens alvor, tiltakets formål og omstendighetene forøvrig – herunder virkemidlets art, inteitet og varighet. Proporsjonalitetsprinsippet kan formuleres negativt ved at inngrepets skadevoldende virkning ikke må stå i misforhold til det som ønskes oppnådd. Videre må nytten eller fordelene være større enn ulempene tjenestehandlingen fører med seg. Forholdet mellom middel og mål kan sees som en parallell til forholdet mellom årsak og virkning⁷¹.

Proporsjonalitetsprinsippet regulerer med dette både hvilke virkemidler politiet kan benytte seg av, og om det i det heletatt skal gripes inn eller ikke.

I forhold til vår sak fra praksisåret vil proporsjonalitetsprinsippet gjøre seg gjeldende ved at patruljen skjønsmessig må vurdere om en inngripen mot pirattaxi-virksomheten, og inngripens virkninger for pirattaxi-sjåførene, medfører større ulemper eller skader enn de fordelene og de målene politipatruljen oppnår. En inngripen mot pirattaxi-virksomheten ville blant annet medføre at sjåførene gikk glipp av illegale inntekter og de konsekvenser dette medfører for sjåførenes privatøkonomi. Illegale inntekter er ikke et hensyn som bør nytte rettsvern, og følgelig vil ikke politiets inngripen medføre rettslige ulemper eller skadevoldende virkninger for pirattaxi-virksomheten. Imidlertid vil en inngripen fra politiet, kunne få positive samfunnsmessige og samfunnsøkonomiske konsekvenser – ved at det støttes opp under den legale taxi-driften og dens økonomi, samt de sikkerhets- og kompetansekrav som der stilles. Politiet vil også håndheve de lover og regler som eksisterer på området, der pirattaxi-virksomhet er forbudt, og således opptre i samsvar med sin demokratiske rolle og profesjonsetiske prinsipper. Nyttene og fordelene ved en inngripen i form av bortvisning, er større enn de skader og ulemper tjenestehandlingen ville medført for pirattaxi-virksomheten –

---

⁷⁰ Fast og lang høyesterettspraksis

⁷¹ Auglend mfl. 2011, s. 417

og følgelig i samsvar med proposjonalitetsprinsippet. Et virkemiddel i form av en bortvisning vil også være innenfor proposjonalitetsprinsippets grenser, da det foreligger forholdsmessighet mellom tjenestehandlingens mål og middel.

11.0 Oppsummering og konklusjon

Vi har i denne oppgaven sett at ordenstjenesten og de skjønnsmessige virkemidler som benyttes av politiet har en forebyggende virkning. Videre har vi sett hva skjønnsutøvelse i ordenstjenesten innebærer, og hvilken virkning reglene hadde for løsningen av eksemplet fra praksisåret.

Politiet har i dag en bred adgang til skjønnsutøvelse i ordenstjenesten. Dette fordrer det at politiet selv er bevisst sitt regel- og rammeverk, også med tanke på at politiet er et forvaltningsorgan som er underlagt legalitetsprinsippet. Den eksterne kontrollen er nødvendig for å sikre demokratisk kontroll og legitimitet – og videre tilliten til politiet. På den andre siden gir en bred adgang til skjønnsutøvelse. Politiet har med dette fleksibilitet i sin tjenesteutøvelse, der det i hovedsak er lovgivers vilje som må tolkes og søkes oppnådd i det enkelte tilfellet, hvor det ellers ikke er avgjørende om hvorvidt det enkelte tilfellet er beskrevet i lovteksten.

Politiets grenser for å gripe inn etter politiloven § 7 første ledd, reguleres i hovedsak av politiloven § 6 og dens allmenngyldige prinsipper for politiets tjenesteutøvelse. Vi har sett at hensiktsmessighetsprinsippet, behovsprinsippet og proposjonalitetsprinsippet må tillegges stor vekt i spørsmålet om hvorvidt en tjenestehandling skal utføres eller ikke – også når det gjelder hvilken tjenestehandling som kan gjøres gjeldende etter relevante rettsregler. Avgjørende er en konkret vurdering i den enkelte situasjon, hvor de rettslige relevante momenter bevisst må vektas av tjenestemannen selv. Først når dette er gjort, vil tjenestemannen ha forvaltet sin adgang til skjønnsutøvelse på rett måte.

Dersom tjenestemannen ikke bevisst vektlegger rettslige relevante momenter og vurderer disse opp mot hverandre, vil beslutningene fattes på det Ligestad og Rønning (Ligestad 2012) kaller «magefølelse». I kraft av sin demokratiske rolle og de plikter som stilles til politiets tjenesteutøvelse, vil en beslutning basert på «magefølelse» undergrave demokratiske prinsipper, der grensene i maktfordelingsprinsippet kan viskes ut med tiden.

Når det gjelder eksempelet fra praksisåret, der utgangspunktet var en forbudt handling i form av pirattaxi-virksomhet, skulle patruljen ha grepet inn etter politiloven § 7 første ledd etter en konkret vurdering av både forholdsmessighetsprinsippet, behovsprinsippet og proporsjonalitetsprinsippet. Da dette ikke ble gjort, ei heller ikke vurdert, brøt patruljen sin plikt til å gripe inn etter politiloven § 7 første ledd – ved å unnlate å gripe inn.

12.0 Litteraturliste

Auglend, R.L., Mæland, H.J. & Røsandhaug, K., 2011. *Politirett*, Oslo: Gyldendal akademisk, 2. utgave, 4. opplag

Edvinsen, K., 2012. *Ordenstjeneste*, Oslo: Politihøgskolen.

Lagestad, P., 2012. *Kommunikasjon og konflikthåndtering: publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*, Oslo: Gyldendal akademisk.

Lagestad, P. & Rønning, H., 2012. *Å begrunne inngrep overfor publikum*, Oslo: Gyldendal akademisk.

Lie, E.M., 2011. *I forkant: kriminalitetsforebyggende politiarbeid*, Oslo: Gyldendal akademisk.

Straffeloven. (1902). *Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 nr. 10*

Straffeprosessloven. (1981). *Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25*

Politiinstruksen. (1990) *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet av 22. juni 1990 nr. 3963*

12.1 Selvvalgt litteratur

- Andenæs, J. (1994). *Innføring i rettsstudiet* (4.utg.). Oslo: Grøndahl og Dreyers Forlag
- Bertnes, P.A., 2006. *Hovedregister til Norsk retstidende for 2001-2005*, Oslo: Den norske advokatforening.
- Brann- og eksplosjonsvernloven. (2002). *Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver av 14. juni. 2002. nr. 20*
- Forvaltningsloven. (1967) *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967*
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Noregs Grunnlov av 17. mai 1814*
- Justisdepartementet (1996). *St. prp. nr. 1 (1995-1996)*
- Justiskomiteen. (1995) *Innst. O. Nr. 44 (1994-1995)*¹
- Justiskomiteen. (1995). *Ot.prp. nr. 22 (1994-1995)*
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2001). *St.prp. nr. 1 (2000-2001)*
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2001). *St. Meld. Nr. 22. (2000-2001)*
- Menneskerettighetsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetene i norsk rett av 21. mai 1999 nr. 30*
- Norsk Retstidende 1981 s. 689
- NOU 2009:12. *Et ansvarlig politi – Åpenhet, kontroll og læring*
- Politoloven. (1995). *Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53*
- Tor-Geir Myrers kommentar til politiloven § 7, note 13, Gyldendal Rettsdata, sist hovedrevidert 01.11.2013
- Tor-Geir Myrers kommentar til politiloven § 6, note 9, Gyldendal Rettsdata, sist hovedrevidert 01.11.2013
- Politidirektoratet. (2012). *Grunnleggende verdier, moral og etikk – en innføring i etikk for ansatte i politi – og lensmannsetaten*, Politidirektoratet
- Politidirektoratet. (2011). *Norsk politi nr. 1*, Politidirektoratet
- Yrkestransportlova. (2002). *Lov om yrkestransport med motorvogn og fartøy av 21. juni 2002 nr. 45*
- Årsregister til Norsk Retstidende 2003, utg. av Den Norske Advokatforening. - Oslo 2004
- Årsregister til Norsk Retstidende 2008, utg. av Den Norske Advokatforening. Oslo 2009
- Årsregister til Norsk Retstidende 2012, utg. av Den Norske Advokatforening. - Oslo 2013

